

Rozwiązania sporów bioetycznych

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: John Locke, *Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego*, t. 1, oprac. PWN, tłum. B. Gawecki, Warszawa 1955, s. 471.

Rozwiązania sporów bioetycznych

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

W 1996 r. naukowcom udało się sklonować owcę, która przeszła do historii jako owca Dolly. Choć już wcześniej ludziom udało się sklonować żabę i karpia, przypadek Dolly zyskał wielki rozgłos oraz wzbudził liczne kontrowersje. Po raz pierwszy sklonowano bowiem ssaka, co pozwoliło ludziom zacząć myśleć o perspektywie klonowania człowieka. Pojawiły się pytania, czy etyczne jest tego rodzaju ingerencja w życie. Czy istnieją gatunki, których klonowanie byłoby z gruntu niemoralne? Czy klonowanie organizmów żywych jest w ogóle czymś dobrym?

Pytania tego rodzaju – dotyczące problematyki życia i zdrowia – raz po raz powracają w przestrzeni publicznej. Dzieje się tak często wtedy, gdy pojawia się nowa technologia pozwalająca wykonywać na żywych organizmach operacje, które wcześniej wydawały się niemożliwe. Rozstrzyganiem powstających w ten sposób dylematów moralnych zajmuje się bioetyka – dyscyplina wiedzy łącząca elementy filozofii, etyki, prawa, nauk przyrodniczych oraz nauk społecznych. Podczas tej lekcji przyjrzymy się argumentom dotyczącym sporu o dopuszczalność aborcji.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz argumentację bioetyczną w odniesieniu do problemu dopuszczalności aborcji.
- Powiążesz argumenty bioetyczne w sprawie dopuszczalności aborcji z teoriami etycznymi.
- Zajmiesz stanowisko w bioetycznym sporze o dopuszczalność aborcji.

Przeczytaj

Czym jest aborcja?

Aborcja jest zabiegiem polegającym na przerwaniu ciąży w okresie, w którym płód jest niezdolny do życia poza organizmem matki. Jeśli zdarza ci się śledzić debatę [bioetyczną](#) wokół aborcji, to wiesz pewnie, że strony sporu chętnie odwołują się do argumentów biologicznych i ustaleń nauk przyrodniczych. Możesz więc usłyszeć, że zapłodniona komórka jajowa posiada już cały materiał genetyczny przyszłego człowieka. Czy można więc nie traktować jej jak człowieka?

Zygota, czyli zapłodniona komórka jajowa, posiada pełen materiał genetyczny człowieka. W połowie pochodzi on od matki, w połowie od ojca. Zygota w szybkim tempie dzieli się na kolejne komórki – wówczas powstaje zarodek, który zagnieżdża się w ścianie macicy po ok. tygodniu (w ciągu 5–9 dni). W tym okresie ludzki zarodek nie różni się wyraźnie od zarodków innych ssaków – ma nawet ogon, który właśnie w tym okresie przestaje rosnąć. Jednak od 11. tygodnia zaczyna przypominać wyglądem przyszłego noworodka – to płód. Około 12. tygodnia pojawiają się nerwy czuciowe, które umożliwią mu pierwsze odruchy.

Źródło: Nina Sesina, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Z drugiej strony możesz dowiedzieć się, że w momencie zapłodnienia nie wiadomo jeszcze, ilu ludzi z takiej pojedynczej zygoty powstanie. Ciąża bliźniacza – rezultat

podziału zygoty – może pojawić się przez pierwsze dwa tygodnie od zapłodnienia (znaczna większość pojawia się między 4. a 8. dniem). Czy zapłodnioną komórkę jajową można więc nazwać człowiekiem (wiemy przecież, że każdy człowiek jest jednostką)? Choć zasadą debaty bioetycznej jest to, że padające w niej argumenty powinny się odnosić do faktów naukowych, nas podczas tej lekcji będzie zajmować jednak co innego. Zbadamy intuicje moralne stojące za stanowiskami w sporze o dopuszczalność aborcji i odniesiemy je do teorii etycznych. O tym, że ludzie różnią się między sobą w poglądach na temat dopuszczalności aborcji, decyduje bowiem nie wiedza na temat tego, jak przebiega zapłodnienie i ciąża, lecz wyznawane przez nich poglądy etyczne.

W debacie bioetycznej nie stajemy bowiem, choć tak się czasem może wydawać, przed pytaniem, czy płód ludzki jest człowiekiem. Pytanie to mogą stawiać sobie biolodzy, językoznawcy (jak używamy słowa „człowiek”?) lub kulturoznawcy (jak w różnych kulturach rozumiany jest człowiek?). Stanowi ono tło debaty o aborcji. Bioetycy pytają natomiast zazwyczaj, od którego momentu powinniśmy przyznawać istotom ludzkim prawa moralne (czyli chronić ich życie) oraz jakie racje nas do tego skłaniają.

Nie jest to jedyny wymiar złożonego sporu o aborcję. Jego drugim ważnym aspektem są prawa i interesy ciężarnych kobiet. Jak zauważysz, jedną z istotnych różnic między stanowiskami bioetycznymi jest waga, jaką przyznają tym dwóm czynnikom: interesom płodu i interesom matki.

Argumentacja przeciwników dopuszczalności aborcji

Przeciwnicy aborcji głoszą, że skoro zgadzamy się, że zabijanie istot ludzkich jest złe, to musimy zgodzić się, że złe jest również zabicie płodu, ponieważ jest on istotą ludzką. Argument ten można przedstawić następująco:

Standardowy argument przeciw dopuszczalności aborcji.

Przesłanka 1.
Zabijanie istot ludzkich jest złe.
Przesłanka 2.

Płód jest istotą ludzką.
Wniosek.
Zabicie ludzkiego płodu jest złe.

Argument ten opiera się na jeszcze jednym założeniu, a mianowicie, że życie każdej istoty, która należy do gatunku *homo sapiens*, ma wartość moralną i w związku z tym podlega ochronie. Przekonanie to uzasadniane jest najczęściej poprzez odwołanie się do norm wywodzących się z religii (**etyka heteronomiczna**), a konkretnie, chrześcijańskiego przykazania „nie zabijaj”. Druga przesłanka argumentu rozciąga zakres obowiązywania tej normy również na ludzkie płody.

Krytyka argumentu przeciw dopuszczalności aborcji

W debacie publicznej często spotkać można nadużycie znaczeniowe, zgodnie z którym miałby się on toczyć między przeciwnikami i zwolennikami aborcji. W istocie, o ile istnieją przeciwnicy aborcji – bioetycy przekonani, że aborcja jest złem, nie ma zwolenników aborcji. Mówimy raczej o zwolennikach dopuszczalności aborcji – nie dowodzą oni zazwyczaj, że aborcja jest dobra, lecz, że nie jest zła, a w związku z tym – że nie istnieją moralne racje, które pozwalałyby ingerować w ludzką wolność, zakazując dokonywania aborcji. Krytykują oni standardowy argument przeciwko aborcji na dwa główne sposoby.

Po pierwsze, wskazują na błąd w rozumowaniu. W pierwszej przesłance przeciwnicy aborcji mówią o człowieku w sensie moralnym, czyli jako o istocie, której życie powinno być chronione. W drugiej zaś – o człowieku w sensie biologicznym, czyli jako o przedstawicielu gatunku *homo sapiens*. Innymi słowy, ludzki płód należy oczywiście do naszego gatunku, nie znaczy to jednak automatycznie, że jego życie powinno być chronione na równi z życiem ludzi, którzy już się urodzili. Jeśli odrzucimy argumentację religijną, wskazując, że jest ona wiążąca tylko dla osób wierzących, a nie dla wszystkich członków społeczeństwa, twierdzenie, że płodom przysługuje prawo do życia, jest nieuzasadnione.

Niektórzy przeciwnicy aborcji próbują uzasadniać prawo do życia płodu w inny sposób. Twierdzą mianowicie, że płód jest osobą. Argument ten odwołuje się do teorii

etycznej nazywanej **personalizmem**. Naczelną kategorią personalizmu jest właśnie **osoba** – człowiek rozumiany w sensie moralnym jako istota o nieredukowalnej wartości, określanej w personalizmie jako godność. Główną zasadą personalizmu jest poszanowanie człowieczeństwa drugiej osoby. Jeśli uznamy, że płód jest osobą, która posiada przyrodzoną godność (źródłem tej koncepcji jest przede wszystkim koncepcja osoby wywodząca się z filozofii Boecjusza i św. Tomasza z Akwinu), to aborcja okazuje się zła – występuje bowiem przeciwko godności ludzkiej osoby.

Koncepcję przyrodzonej godności osoby wywodzi się zazwyczaj z norm religijnych (**etyka heteronomiczna**). Niektórzy bioetycy uzasadniają jednak ten pogląd, odwołując się do deontologizmu Immanuela Kanta (na ilustracji), który za źródło norm moralnych uznawał autonomiczną wolę człowieka (**etyka autonomiczna**).

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ten argument również jest jednak kwestionowany. Płód nie jest osobą, twierdzą zwolennicy dopuszczalności aborcji, ponieważ, by jakaś istota mogła być osobą, musi posiadać świadomość.

Można tu podmienić świadomość na inną fundamentalną cechę, która czyni człowieka osobą. Koncepcja osoby, która pozwala zaliczyć w poczet osób ludzki płód, ma źródła religijne. Przeciwnicy tej koncepcji odwołują się zazwyczaj do nowożytnej koncepcji osoby, sformułowanej przez Johna Locke'a, według którego pojęcie „osoba”:

Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego

Oznacza [...] moim zdaniem istotę myślącą i inteligentną, obdarzoną rozumem i zdolnością refleksji, istotę, która może ujmować siebie myślą jako samą siebie, to znaczy: jako tę samą w różnych czasach i miejscach myślącą rzecz. Może to zaś uczynić jedynie dzięki świadomości swojego „ja”, od myślenia nieodłącznej i, jak mi się wydaje, dla niego istotnej: wszak niemożliwe, aby ktoś postrzegał, nie postrzegając, że postrzega.

Źródło: John Locke, *Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego*, t. 1, oprac. PWN, tłum. B. Gawrecki, Warszawa 1955, s. 471.

Przeciwnicy aborcji twierdzą, że nawet jeśli przyjąć świadomość za wyznacznik bycia osobą, życie płodu powinno być chronione, ponieważ jest on potencjalnie osobą i to rozstrzyga sprawę – należy chronić również godność istot, które są potencjalnie osobami. Twierdzenie to spotyka się jednak z kontrargumentem utilitarystów: w sytuacji, w której kobieta chce dokonać aborcji, mamy do czynienia z konfliktem interesów między osobą w sensie faktycznym (kobietą) a osobą potencjalną (płodem). Dlatego też szala w tym sporze powinna – ich zdaniem – zostać przeważona na stronę osoby faktycznej, która ma prawo do szczęścia, wolności i realizacji swoich interesów.

Spór o kryterium człowieczeństwa

Jak możesz zauważyć, strony sporu używają dwóch koncepcji osoby. U podstaw debaty wokół aborcji leży bowiem spór o kryterium człowieczeństwa. Dotyczy on pytania, od którego momentu płód staje się człowiekiem (osobą). Inaczej mówiąc: od którego momentu powinniśmy przyznać rozwijającej się istocie ludzkiej prawa moralne oraz otoczyć jej życie ochroną.

Przeciwnicy aborcji posługują się kryterium genetycznym. Uważają mianowicie, że człowiekiem jest każda istota, która została poczęta przez ludzkich rodziców.

Zwolennicy dopuszczalności aborcji posługują się natomiast kryterium rozwojowym. Uważają, że płód staje się człowiekiem na określonym etapie swojego rozwoju. Jednym z proponowanych przez nich kryteriów jest posiadanie świadomości, które łączy się ze

zdolnością do odczuwania bólu. W tym sensie płód staje się człowiekiem, gdy rozwinię się u niego kora mózgowa – czyli między 24. a 32. tygodniem życia. Inne kryterium tego rodzaju zostało sformułowane przez amerykańskie sądy – jest to moment, w którym płód jest zdolny do przeżycia poza organizmem matki.

Istnieje również trzecie kryterium człowieczeństwa – jest nim moment narodzin. Choć argumenty, którymi się podczas tej lekcji zajmujemy, go nie przywołują, to funkcjonuje on również w debacie bioetycznej.

Argumenty zwolenników dopuszczalności aborcji: utylitaryzm

Można zauważyć, że omówione dotychczas argumenty skupiają się na płodzie i jego prawie do życia, pomijają zaś kwestię wolności oraz autonomii (czyli możliwości decydowania o istotnych sprawach dotyczących własnego życia) matki. Przyjrzyjmy się, w jaki sposób za dostępnością aborcji argumentować można z perspektywy utylitaryzmu. Etyka utylitarystyczna opiera się na zasadzie pożyteczności – dobre jest takie działanie, które maksymalizuje szczęście jak najszerzej grupy osób oraz ogranicza cierpienie w świecie. Typowe dla rozumowania utylitarysty jest dokonywanie rachunku strat i korzyści moralnych każdej sytuacji. Łączy się to również z zastępowaniem rozważań ogólnych i poszukiwaniem uniwersalnych formuł moralnych analizą konkretnych sytuacji.

Zamiast pytać więc, czy aborcja jest moralnie dopuszczalna, utylitaryści rozważają konkretne, typowe sytuacje, w których zachodzi konflikt między interesami lub prawami płodu a interesami i prawami matki.

Weźmy za przykład sytuację, w której ciąża zagraża życiu matki lub płód cierpi na ciężką, nieuleczalną chorobę genetyczną. W obu tych sytuacjach aborcja wydaje się moralnie lepszym rozwiązaniem. Nawet jeśli bowiem przyjmimy, że pozbawia życia istotę ludzką (płód), to ratuje inne istotne dobro (życie matki) lub ogranicza cierpienie związane z nieuleczalną chorobą, na które skazane byłoby przyszłe dziecko.

Z punktu widzenia utylitaryzmu trudno uznać byłoby za moralnie dopuszczalny całkowity zakaz aborcji. A czy sytuacja, w której aborcja byłaby legalna, czyli dostępna bez żadnych wstępnych ograniczeń, byłaby moralna? Z perspektywy personalizmu

odpowieź brzmi jednoznacznie: nie. W przypadku utilitaryzmu jest nieco inaczej. Jako że rozumowanie polega na dokonaniu rachunku zysków i strat, jego wynik w dużym stopniu zależy od założeń przyjętych na wstępie przez osobę, która go dokonuje. Możemy ująć to następująco: z utilitaryzmu nie wynika z góry zgoda na wszelkie formy aborcji, ponieważ charakter tej teorii etycznej jest właśnie taki – żadnego rozstrzygnięcia nie da się w niej z góry przewidzieć. Lecz bez wątpienia osoby, które popierają dopuszczalność aborcji, często odwołują się właśnie do argumentów wywodzących się z utilitaryzmu.

Argument ten brzmiałby tak: system, w którym do pewnego momentu życia płodu aborcji można legalnie dokonać aborcji, jest dobry, ponieważ realizuje pewne dobro (wolność i autonomię kobiety, jej dążenie do szczęścia), nie przysparza natomiast cierpienia płodowi. Argument ten opiera się na założeniu, że bycie osobą związane jest z posiadaniem świadomości – czyli zdolnością do odczuwania bólu (to założenie krytykują przede wszystkim personalisci). Prawodawstwo przesuwając ową granicę bycia człowiekiem z 24. tygodnia (gdy kształtuje się kora mózgowa) na 12. tydzień (gdy powstają połączenia nerwowe).

Argument feministyczny

W debacie wokół aborcji funkcjonuje również argument przedstawiony w postaci eksperymentu myślowego przez amerykańską etyczkę Judith Thomson.

Grupa fanów światowej sławy skrzypka porywa nas i pozbawia przytomności. Budzimy się podpięci za pomocą aparatury medycznej do skrzypka, który, jak się okazuje, jest śmiertelnie chory. Jedyną szansę na przeżycie daje mu korzystanie z naszego ciała przez okres dziewięciu miesięcy. Thomson twierdzi, że w takiej sytuacji nie mamy moralnego obowiązku, by utrzymywać skrzypka przy życiu.
Źródło: Anton1miller, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Argument Thomson nie neguje obowiązku pomocy drugiemu człowiekowi w sytuacji, w której zależy od nas jego życie – np. gdy jesteśmy świadkami wypadku drogowego, mamy moralny obowiązek wezwać pomoc. Granicą obowiązku moralnego jest natomiast, według Thomson, nasze ciało. Jako jednostki posiadające autonomię moralną tylko my możemy dysponować naszym ciałem i nie ma jej zdaniem żadnej sytuacji, która mogłaby nas tej autonomii pozbawić.

Aborcja nie jest więc złem, ponieważ fakt, że życie płodu zależy od matki, nie nakłada na nią – zdaniem Thomson – moralnego obowiązku podtrzymywania tego życia. Jedyną racją dla decyzji o kontynuowaniu ciąży powinna być według Thomson autonomia kobiety, rozumiana tu przede wszystkim jako możliwość swobodnego decydowania o swoim ciele.

Argument Thomson krytykowany był zarówno z perspektywy personalizmu, jak i utilitaryzmu. Przedstawiciele pierwszego stanowiska zarzucają mu, że przedkłada kwestię autonomii moralnej kobiety nad prawo do życia płodu (które przyznają mu od poczęcia). Z kolei utilitaryści nie zgadzają się z poglądem, że ciężarna kobieta nie ma moralnych zobowiązań wobec płodu, który w sobie nosi. Choć sami są zwykle zwolennikami dopuszczalności aborcji, to nie zgadzają się ze sposobem, w jaki Thomson uzasadnia to stanowisko.

Etyka a prawo

Na zakończenie warto pamiętać, że ostatecznym celem debaty bioetycznej zawsze jest zaproponowanie praktycznego rozstrzygnięcia dylematu. W zajmującym nas sporze o aborcję te praktyczne rozwiązania to najczęściej prawa regulujące tę kwestię. Można tu wyróżnić dwa podejścia: konserwatywne oraz liberalne.

Podejście konserwatywne uznaje aborcję za zło i z tego powodu najczęściej postuluje jej ograniczenie. Niektórzy konserwatyści domagają się wręcz całkowitego, prawnego

zakazu aborcji. To stanowisko jest wprawdzie zgodne z naczelną wartością etyki personalistycznej, czyli ochroną godności i życia każdej osoby, lecz zarazem skrajnie pryncypialne. Oznacza to, że nie bierze ono pod uwagę negatywnych skutków moralnych, jakie rodzi funkcjonowanie takiego zakazu w praktyce. Skutkiem takim jest ograniczenie innych dóbr i wartości moralnych, jak np. wolność i autonomia, zdrowie czy dobrostan kobiet.

Z tego powodu takie skrajne rozwiązanie prawne obowiązuje tylko w 7 krajach na świecie. Znaczna część konserwatystów, którzy odwołują się do argumentacji **personalistycznej**, opowiada się natomiast za zakazem aborcji, lecz wskazuje wyjątki, w których powinna być ona dopuszczalna. Wyjątkiem takim jest, np. sytuacja, w której ciąża zagraża życiu kobiety. Kluczowym dobrem, mającym chronić takie rozwiązanie, jest godność człowieka, który uznawany jest za osobę od momentu poczęcia.

Podejście liberalne postuluje zazwyczaj legalność aborcji do momentu, do którego nie łączy się ona z cierpieniem dla płodu, a płód nie może przetrwać poza organizmem matki. W prawodawstwie granicę legalnej aborcji ustala się zazwyczaj między 12. a 22. tygodniem ciąży. Legalna jest również późniejsza aborcja w przypadkach szczególnych (np. gdy ciąża zagraża życiu kobiety). Stanowisko takie odwołuje się zazwyczaj do argumentów **utilitarystycznych**, które biorą pod uwagę dobro kobiety (głównie jej wolność i autonomię oraz dobrostan psychiczny i społeczny), starając się jednocześnie zminimalizować ewentualne cierpienie płodu – stąd ograniczenie dopuszczalności aborcji do okresu, w którym płód nie jest zdolny do odczuwania bólu.

Słownik

bioetyka

(gr. *bios* – życie; *ethos* – obyczaj) dyscyplina wiedzy zajmująca się rozstrzyganiem dylematów moralnych dotyczących problematyki życia i zdrowia – zwłaszcza tych, które pojawiają się w wyniku rozwoju medycyny i biotechnologii; nazwa „bioetyka” została po raz pierwszy zastosowana w USA w latach 70. XX w.

etyka autonomiczna

(gr. *autonomía* – samorząd) stanowisko w etyce, które głosi, że źródłem norm moralnych jest suwerenny ludzki rozum

etyka heteronomiczna

(gr. *hetero* – inny; *nomos* – prawo) stanowisko w etyce, które głosi, że źródłem norm moralnych jest Bóg (w niektórych ujęciach – państwo)

osoba

(łac. *persona*) jednostkowy byt rozumny, który posiada wolę i jest zdolny do ponoszenia odpowiedzialności za swoje wybory; w debacie bioetycznej wyróżnia się klasyczną koncepcję osoby, odwołującą się do koncepcji Boecjusza i św. Tomasza z Akwinu (uznaje ona za osobę każdego przedstawiciela gatunku *homo sapiens* od momentu poczęcia), oraz ujęcie rozwojowe, wywodzące się z nowożytnej koncepcji osoby Johna Locke'a) – uznaje ona za osobę przedstawiciela gatunku *homo sapiens*, u którego wykształciła się pewna cecha o fundamentalnym znaczeniu dla bycia człowiekiem (zwykle świadomość)

personalizm

(łac. *persona* – osoba) nurt współczesnej filozofii europejskiej przyjmujący za punkt wyjścia koncepcję obdarzonej godnością i niezbywalną wartością moralną, autonomicznej osoby ludzkiej

utilitaryzm

(łac. *utilitas* – korzyść, pożytek) teoria etyczna opierająca się na zasadzie użyteczności, zgodnie z którą dobry jest taki czyn, który przyczynia się do powiększenia szczęścia powszechnego, czyli wzrostu przyjemności i redukcji cierpienia w świecie dla jak najszerszej grupy osób

Film edukacyjny

Polecenie 1

Zapoznaj się z pierwszą częścią wykładu dr hab. Karoliny Wigury. Następnie odpowiedz na pytanie, jakie spory bioetyczne wywołują najwięcej emocji w debacie publicznej i dlaczego tak się dzieje.

Film dostępny pod adresem </preview/resource/RviZKcyGmlfUB>

Film edukacyjny: Najważniejsze spory w bioetyce.

Wykłada dr hab. Katarzyna Wigura.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Najważniejsze spory w bioetyce*.

Polecenie 2

Zanotuj, jakie przekonania i stanowiska pozwalają pogodzić skłócone strony. Przygotuj własne argumenty w debacie na temat omawianego sporu.

Film dostępny pod adresem </preview/resource/RpyR1QZavkAdf>

Film edukacyjny: Jak pogodzić skłócone strony?.

Wykłada dr hab. Katarzyna Wigura.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Jak pogodzić skłócone strony?*

Ćwiczenie 1

Zaznacz odpowiedzi. Jakie są najważniejsze cechy prezentowanych poglądów dotyczących aborcji i eutanazji?

☐

brak pewności o posiadaniu prawa decydowania o śmierci lub życiu innego człowieka

☐

arbitralność sądów

☐

radikalizm stanowisk

☐

skłonność do kompromisu

☐

odmienność światopoglądowa

Ćwiczenie 2

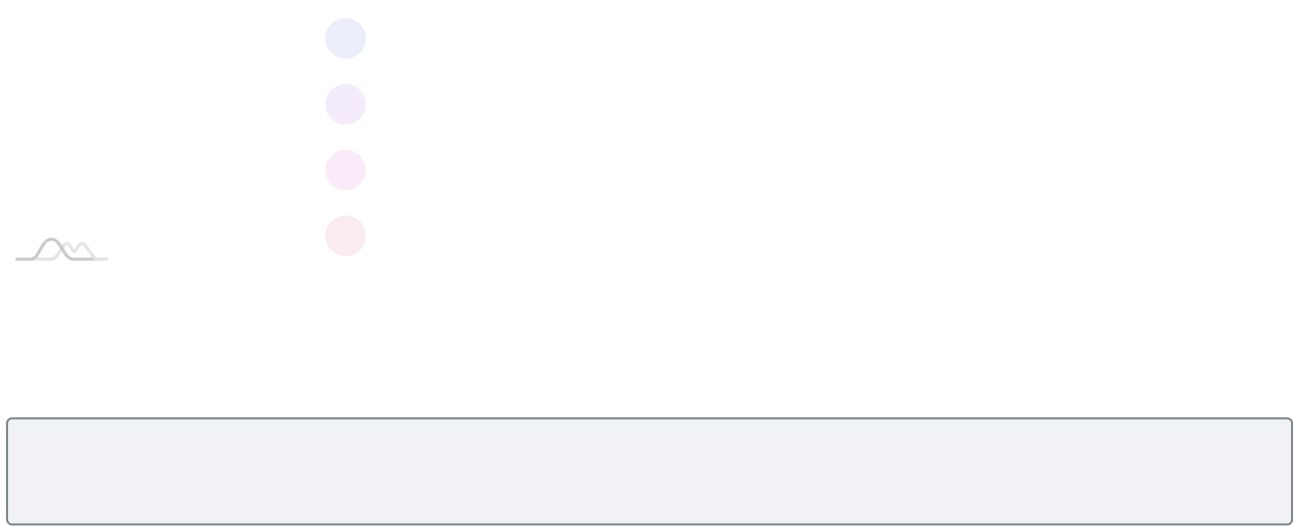
Jakie są argumenty wyjściowe Dvorkina pozwalające pogodzić odmienne stanowiska dotyczące aborcji i eutanazji?

Argument	Prawda	Fałsz
Każde życie jest wielką wartością.	☐	☐
Musimy przyjąć, że każda decyzja o śmierci jest zawsze arbitralna.	☐	☐
Musimy ograniczyć zróżnicowanie światopoglądowe w społeczeństwie.	☐	☐
Należy się zastanowić, jak najlepiej chronić życie bez względu na odmienność stanowisk.	☐	☐
Nie można rozważać decyzji o śmierci w zależności od wagi konkretnego przypadku.	☐	☐

Mapa myśli

Polecenie 1

Rozwiń mapę myśli w taki sposób, żeby przedstawiała argumentację przeciwników i zwolenników dopuszczalności aborcji. Posłuż się w tym celu wiadomościami z poprzednich sekcji. Każdy argument połącz z teorią etyczną, na której się opiera, oraz dodaj pole, w którym określisz jego mocne i słabe strony.

The diagram consists of a vertical column of four colored circles (light blue, light purple, pink, and red) and a small icon of a mountain range to the left. Below this is a large, empty rectangular box for notes.

Polecenie 2

Podaj mocne i słabe strony każdego argumentu. Uszereguj je od najmocniejszego do najsłabszego.

Praca domowa

Napisz tekst, w którym:

- a) wyrazisz swoje zdanie na temat aborcji;
- b) uzasadnisz je, odwołując się do argumentacji etycznej;
- c) odrzucisz kontrargument strony przeciwnej.

Dla nauczyciela

Autor: Ewa Orlewicz

Przedmiot: Filozofia, Edukacja zdrowotna

Temat: Rozwiązania sporów bioetycznych

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

VII. Umiejętność jasnego formułowania i rzetelnego uzasadniania własnych poglądów filozoficznych w dyskusji.

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Wybrane problemy filozofii.

6. Wybrane spory etyczne. Uczeń, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:

4) o źródło moralnych zobowiązań (autonomizm – heteronomizm).

7. Wybrane współczesne spory bioetyczne. Uczeń:

1) wymienia ważniejsze współczesne problemy bioetyczne oraz przedstawia ich główne rozwiązania;

2) określa związek między tymi rozwiązaniami a przyjętymi założeniami ontologicznymi, antropologicznymi i ogólnoetycznymi;

3) podejmuje dyskusję na temat wybranego sporu bioetycznego, korzystając z posiadanej wiedzy filozoficznej i logicznej.

Zdrowie seksualne

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele lekcji (językiem ucznia):

- Scharakteryzujesz argumentację bioetyczną w odniesieniu do problemu dopuszczalności aborcji.
- Powiążesz argumenty bioetyczne w sprawie dopuszczalności aborcji z teoriami etycznymi.
- Zajmiesz stanowisko w bioetycznym sporze o dopuszczalność aborcji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- scharakteryzuje argumentację bioetyczną w odniesieniu do problemu dopuszczalności aborcji;
- powiąże argumenty bioetyczne w sprawie dopuszczalności aborcji z teoriami etycznymi;
- zajmie stanowisko w bioetycznym sporze o dopuszczalność aborcji.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;

- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- film;
- debata.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów, żeby przygotowali się do dyskusji na temat aborcji i eutanazji. Zadaniem uczniów jest zgromadzenie i zapisanie różnych argumentów reprezentujących stanowiska za możliwością dokonywania aborcji i eutanazji oraz przeciw nim.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel loguje się na platformie i na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika wyświetla stronę tytułową e-materiału. Następnie prosi wybraną osobę o odczytanie tematu lekcji oraz celów. Wspólne ustalenie kryteriów sukcesu.
2. Uczniowie zapoznają się z tekstem zamieszczonym w zakładce „Przeczytaj”.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel dzieli klasę na dwie grupy. Ich zadaniem jest zebranie przygotowanych wcześniej argumentów za możliwością dokonywania zabiegów aborcji i eutanazji lub przeciw nim i przygotowanie się do dyskusji na ten temat. Nauczyciel może zaproponować uczniom również prace w podgrupach.
2. Po upływie czasu wyznaczonego na przygotowanie uczniowie rozpoczynają debatę „za” i „przeciw”. Nauczyciel wyznacza czterech uczniów, którzy w tym czasie zapisują w tabeli na tablicy argumenty „za” i „przeciw” poszczególnym stanowiskom.
3. Na koniec uczniowie wspólnie zastanawiają się, która grupa zebrała bardziej przekonujące argumenty.

Faza podsumowująca:

1. Praca w grupach. W ramach zakończenia lekcji uczniowie zapoznają się z wykładami dr hab. Karoliny Wigury:
 - grupa 1.: część 1. Uczniowie szukają odpowiedzi na pytanie, jakie spory bioetyczne wywołują najczęściej emocji w debacie publicznej i dlaczego tak się dzieje.
 - grupa 2.: część 2. Uczniowie szukają odpowiedzi na pytanie, czy można pogodzić obie strony sporu o aborcję i eutanazję.

Praca domowa:

1. Poszukaj wśród dzieł kultury (tekstów literackich lub filmów) przykładu bohatera, którego dotyczył problem aborcji lub eutanazji. Krótko uzasadnij, dlaczego wybrałeś tę postać i co cię w niej szczególnie zainteresowało.

Materiały pomocnicze:

- Ślipko T., *Bioetyka: najważniejsze problemy*, Kraków 2021.
- Chyrowicz B., *Bioetyka: anatomia sporu*, Kraków 2015.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać filmy edukacyjne jako wprowadzające w tematykę lekcji.